

Právní věty k písemnému vyhotovení soudního rozhodnutí

a) k výroku rozsudku

- **R V/1968:**¹ Výrok je nejpodstatnější částí rozsudku. Výrokem rozsudku rozhoduje senát o věci samé.

Obsah výroku rozsudku musí vyjádřit vztah k obsahu návrhu na zahájení řízení nebo k obsahu usnesení, jímž bylo zahájeno řízení bez návrhu ve smyslu § 81 odst. 2 o. s. ř.² Rozsudkem musí být rozhodnuto o celé projednávané věci; jestliže však je to účelné, může soud rozsudkem rozhodovat nejdříve jen o její části nebo jen o jejím základu.

V řízení o těch občanskoprávních věcech, o nichž lze řízení zahájit jen k návrhu účastníků (kde tedy nejde o věci uvedené v § 81 odst. 1 o. s. ř.), je soud **návrhem na zahájení řízení vázán**.

Prolomením této dispoziční zásady je ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř. Ve všech výjimečných případech uvedených v tomto ustanovení lze **přisoudit více než účastník žádá**, a to i proti jeho vůli;³ v žádném z uvedených případů však nelze přisoudit účastníku řízení nárok, který vůbec neuplatňoval.

Soud musí rozhodnout i o **alternativním návrhu**, podle kterého má dlužník právo zvolit plnění nebo v němž návrhovač zároveň uvádí, že je ochoten přijmout od žalovaného např. místo nepeněžitého plnění plnění peněžité. Občanský soudní řád neuvádí nic o těchto alternativních návrzích; to však nebrání tomu, aby se uplatňovaná alternativa návrhů stala podkladem soudního rozhodnutí.

Za **základ projednávané věci**, o němž soud může rozhodnout **mezitímním rozsudkem**, je nutno zpravidla považovat všechny sporné otázky vyplývající z uplatňovaného návrhu, které musí soud posoudit, má-li o věci rozhodnout, s výjimkou výše nároku. Tak tomu je např., posoudí-li soud na podkladě žaloby o náhradu škody, zda ke škodě došlo, zda žalovaný škodu způsobil a zda za ni odpovídá, zda škoda byla způsobena také zaviněním poškozeného, případně, zda nárok není promlčen (byla-li námitka promlčení uplatněna) nebo nezanikl.

Části projednávané věci, o níž je možno podle § 152 odst. 2 o. s. ř. rozhodnout tzv. **částečným rozsudkem**, může být jednak některý z více samostatných nároků uplatněných v téže žalobě, jednak část téhož nároku, který je předmětem řízení, ale také nárok proti jednomu ze žalovaných v téže soudní věci. Podmínkou tu není, aby šlo o nárok se samostatným skutkovým základem.⁴ Částečný rozsudek musí pak odůvodněním vyjádřit, že jím nebylo rozhodnuto o celé projednávané věci.

Jestliže má být rozsudkem **rozhodnuto o celé projednávané věci**, je tím vyjádřen i požadavek úplnosti výroku rozsudku ze všech hledisek vymezujících obsah rozhodnutí v § 155 o. s. ř., ale také např. v § 160, 162 odst. 2, § 163 odst. 1, § 142 až 151, 184, 194 odst. 3, § 198 a 200 o. s. ř. Jde tedy o to, aby výrok rozsudku řešil nejen všechny

¹ Rozbor a zhodnocení úrovně soudních rozhodnutí v občanském soudním řízení u soudu I. stupně, projednaný a schválený usnesením presidia Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 1967, sp. zn. Prz 36/67, byl publikován rovněž v knize Nejvyšší soud o občanském soudním řízení a řízení před státním notářstvím. Sborník směrnic, usnesení, rozborů a zhodnocení soudní praxe pléna a presidia Nejvyššího soudu 1965 – 1967. Praha, 1974 (tzv. Sborník I.).

² Odkaz na paragrafy ne vždy zcela odpovídá platnému právnímu stavu. Např. úprava usnesení o zahájení řízení již není v § 81 odst. 2 o. s. ř., ale v odstavci třetím. Zejména starší judikaturu je proto nutno číst s textem zákona v ruce.

³ Závěr, že by soud mohl přisoudit více i proti vůli žalobce, je v rozporu s dispoziční zásadou, a proto je přinejmenším diskutabilní.

⁴ Ke kritickému rozboru tohoto pojmu srov. Macur, J.: K výkladu pojmu práva se samostatným skutkovým základem. Socialistická zákonnost, 1987, s. 14-18.

nároky uplatněné v návrhu, ale i otázky tzv. příslušenství pohledávky (úroky nebo poplatek z prodlení), lhůt ke splnění povinnosti, soudem stanovených splátek, ve kterých může být povinnému umožněno tuto povinnost splnit, skutečností, na nichž splnění uložených povinností závisí, komu a kde má být plněno, jakož i otázky soudního poplatku a nákladů řízení, případně vyslovení předběžné vykonatelnosti rozsudku, vztah výroku konečného a rozsudku částečného atd.

Jestliže soud vyhoví výrokem rozsudku návrhu **zčásti**, pak musí výrokem rozsudku také zbývající v návrhu uplatněné nároky (část nároku) zamítnout.

Je-li ze strany žalovaného (odpůrce) podán vzájemný návrh s náležitostmi podle § 97 odst. 1, § 42 odst. 3 a § 79 odst. 1 o. s. ř. a nevyhloučí-li soud tento vzájemný návrh k samostatnému řízení, pak o něm musí rozhodnout zároveň s rozhodnutím o návrhu žalobce (navrhovatel) ve výroku téhož rozsudku.

V rozsudku, jímž se ukládá **opětující se plnění v budoucnu splatných dávek**, je nejvhodnější stanovit plnění platební povinnosti přímo v určitý den kalendářního měsíce (např. vždy 3., 5. atd. dne v měsíci). Znění § 160 odst. 2 o. s. ř. nebrání však ani tomu, aby soud v rozsudku, jímž se ukládá opětující se plnění v budoucnu splatných dávek, poskytl k úhradě dávky na jednotlivé kalendářní měsíce poshovění (respirium) několika počátečních dnů v měsíci, které by rozhodně nemělo přesahovat počátečních 15 dnů v měsíci. Tento postup odpovídá i způsobu výplat mezd v pracovních poměrech a umožňuje splnění platební povinnosti třeba i v případech prvního nástupu zavázaného do zaměstnání.

Povolil-li soud **plnění ve splátkách**, musí vždy určit přesně jejich výši a podmínky splatnosti; také tento výrok musí náležitě odůvodnit. Hledisky pro úvahu soudu, má-li přiznat žalovanému, jehož platební povinnost určil, výhodu splátek, budou zejména výše přiznaného plnění, platební schopnost žalovaného i v řízení projevená snaha o splnění závazku, možnost žalobce domáhat se plnění jednotlivých splátek v případě jejich nedodržení a skutečnost, zda by případné zdržení v plnění soudem stanovené povinnosti nedodržením jednotlivých splátek nebylo v řešeném případě vzhledem k osobním poměrům žalobce příliš tíživé. Při určení platební neschopnosti ve splátkách se ve výroku rozsudku použije termín „pod ztrátou výhody splátek“, který je účastníkům řízení srozumitelnější než dříve užívané „pod ztrátou lhůt“.

Výrok o nákladech řízení musí být v rozsudku obsažen, i když se jím bude pouze konstatovat, že účastníci nemají právo na náhradu nákladů řízení nebo že se jim náklady řízení nepřiznávají.

Také o povinnosti odpůrce zaplatit odpovídající část soudního poplatku, pokud soud vyhověl návrhu navrhovatele, jenž byl osvobozen od soudního poplatku, je třeba rozhodnout ve výroku rozsudku. Soud může ovšem i dodatečně samostatným usnesením tuto povinnost uložit.

Stát má podle výsledků řízení proti účastníkům právo na náhradu nákladů řízení, které platil v řízeních, v nichž účastníci nemají postavení navrhovatelů a odpůrců, tedy i v těch řízeních, která jsou věcně osvobozena od soudních poplatků, nebo v nichž účastníci požívají osobního osvobození od soudních poplatků (srov. § 11 zák. č. 116/1966 Sb.), tj. v nichž nejde o přiznání osvobození od soudních poplatků soudním rozhodnutím po předchozím zkoumání předpokladů pro takové osvobození ve smyslu § 138 o. s. ř. I v těchto případech může soud podle § 141 odst. 1 o. s. ř. uložit účastníkovi řízení složení zálohy na náklady důkazu. Uložení náhrady nákladů řízení státu ani uložení zálohy není však možné účastníkovi řízení, u něhož jsou splněny podmínky pro přiznání osvobození od soudních poplatků a záloh podle § 138 o. s. ř. Jde však o náklady řízení, které nebyly kryty zálohou.

Jde-li o řízení, v němž ve vztahu mezi účastníky přichází v úvahu náhrada nákladů řízení (např. podle § 142 až 145 o. s. ř.), má stát podle § 148 odst. 1 o. s. ř. právo na náhradu nákladů řízení proti tomu z účastníků řízení, jehož by podle výsledků řízení stíhala povinnost k náhradě nákladů řízení druhému účastníkovi.

V ostatních případech (např. ve smyslu § 146 odst. 1 o. s. ř.) je třeba vycházet z výroku rozsudku a jím zjištěného skutečného stavu věci na podkladě důkazu, jehož provedení si vyžádalo náklady, které stát platil, a který účastník navrhl nebo který nařídil soud o skutečnostech jím uvedených anebo v jeho zájmu.

Nezbytnou náležitostí jednotlivých výroků soudního rozhodnutí musí být ovšem **určitost** stanovení jimi ukládané povinnosti nebo určení právního vztahu či práva, aby tak ze znění výroku bylo zcela jednoznačně patrné, jak soud rozhodl. Nemá tedy být výrok rozsudku formulován pouhým odkazem na obsah žalobního návrhu slovy „návrhu se vyhovuje“ nebo „návrh se zamítá“.

Odvolává-li se výrok rozsudku na geometrický plán, případně jiný podobný doklad, stává se obsah této listiny součástí rozsudečného výroku; proto musí být tato listina označena rovněž s nepochybnou určitostí.

Vzhledem k předpisům zák. č. 22/1964 Sb. o evidenci nemovitostí je třeba vycházet při označování nemovitostí z údajů evidence nemovitostí, vedené orgány geodézie a kartografie.⁵

K důslednému uplatňování zásady určitosti výroku rozhodnutí přispívá především **přesná a výstižná formulace výroků rozhodnutí**.

Je proto např. třeba, aby soud přímo ve výroku rozsudku přesně určil, který ze žalovaných a jakou částku má žalobci (žalobcům) zaplatit, pokud ovšem soud nestanovil povinnost zaplatit přisouzenou částku společně a nerozdílně. To platí i ohledně výroku o nákladech řízení (§ 140 odst. 1 o. s. ř.).

Soud musí mít při vydávání rozsudku a tím spíše při formulaci jeho písemného vyhotovení na mysli, zda výrok rozsudku je možno vykonat podle ustanovení občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí. O tom je třeba se přesvědčit konfrontací zamýšleného výroku rozsudku s předpisy občanského soudního řádu o výkonu rozhodnutí (pátá část o. s. ř.), **zda zákonem předpokládané způsoby výkonu rozhodnutí (§ 257, 258 o. s. ř.) odpovídají zamýšlenému výroku rozhodnutí**, zvláště když § 257 o. s. ř. zdůrazňuje, že nařídít a provést výkon rozhodnutí lze jen způsoby uvedenými v občanském soudním řádu.⁶

U složitějších výroků rozsudků je třeba pamatovat i na **odstavcové uspořádání a členění výroku** rozsudku.

b) k odůvodnění rozsudku

- **R V/1968:** Odůvodnění rozsudku musí sledovat účel vyložit opodstatněnost, zákonnost a spravedlnost tohoto závěrečného úsudku soudu. Odůvodnění rozsudku je i prostředkem kontroly správnosti postupu soudu při vydávání rozhodnutí z hlediska možnosti přezkoumání rozhodnutí na podkladě opravného prostředku.

Rozsah v odůvodnění uvedených **přednesů účastníků** nemá být tak stručný, aby to bylo na úkor pochopení problematiky řízení (s čím se účastníci na soud obrátili), ale ani zbytečně obsáhlý s uváděním přílišných podrobností.

Ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. odpovídá i ten postup ve formulaci odůvodnění, při němž se nejprve reprodukuje jednotlivě provedené důkazy a pak se uvádí, co z nich soud pokládá za zjištěno a prokázáno. Jednodušší je však takový postup, kdy se

⁵ Nyní podle katastrálních předpisů.

⁶ K materiální vykonatelnosti srov. rovněž § 261a o. s. ř.

nejprve zjišťuje, co se z kterého důkazu pokládá za prokázáno (přičemž se důkazy řadí tak, aby logicky navazovaly na sebe a vytvářely přehledný obraz skutkové podstaty). V další části odůvodnění, když je takto skutková podstata projednávané věci vyjádřena, je třeba uvést, **co vypověděli ostatní svědci nebo účastníci řízení a proč soud pokládá za rozhodné důkazy dříve uvedené a proč naopak neshledal rozhodnými důkazy svědčící opačným závěrům.**

Po vylíčení provedeného dokazování a zhodnocení výsledků dokazování má v odůvodnění rozsudku následovat **posouzení zjištěného skutkového stavu** podle příslušných zákonných ustanovení, jichž soud použil. Právní posouzení v odůvodnění rozsudku musí konkrétně poukázat na právní předpis, ze kterého soud právní posouzení dovozuje. Pozornost musí být věnována i zdůvodnění výroku rozsudku o nákladech řízení.

Odůvodnění rozsudku musí mít oporu ve spisovém materiálu, případně v konstatovaném obsahu předložených listin či souvisejících připojených spisů. Ani ve stylizaci odůvodnění nelze podceňovat přehlednost, uspořádání a členění textu. Podstatný význam má péče o vhodnou formulaci výsledků dokazování, jejich hodnocení a právních závěrů soudu. Otázka jazykové čistoty vystupuje u odůvodnění ještě výrazněji do popředí než u výroků rozsudků, které jsou stručnější a používají ustálenějších slovních obrátů.

Závěrečnou částí rozsudku je **poučení** o odvolání, poučení o možnosti výkonu rozhodnutí a den a místo vyhlášení rozsudku (§ 157 odst. 1 o. s. ř.). Poučení musí být jasné a úplné. Musí tedy např. poučení o opravném prostředku obsahovat správné označení opravného prostředku, lhůty k jeho podání a místa, kde má být opravný prostředek podán.

- **Rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 8. 7. 2008 ve věci Gradinar proti Moldávii (č. stížnosti 7170/02):** 107. The Court reiterates that the effect of Article 6 § 1 is, inter alia, to place a “tribunal” under a **duty to conduct a proper examination of the submissions, arguments and evidence**, without prejudice to its assessment or to whether they are relevant for its decision, given that the Court is not called upon to examine whether arguments are adequately met (see *Perez v. France* [GC], no. 47287/99, § 80, ECHR 2004 I, and *Buzescuv. Romania*, no. 61302/00, § 63, 24 May 2005). Nevertheless, **although Article 6 § 1 obliges courts to give reasons for their decisions, it cannot be understood as requiring a detailed answer to every argument** (see *Van de Hurk v. the Netherlands*, judgment of 19 April 1994, Series A no. 288, p. 20, §§ 59 and 61, and *Burg v. France (dec.)*, no. 34763/02, ECHR 2003-II). The extent to which this duty to give reasons applies may vary according to the nature of the decision and must be determined in the light of the circumstances of the case (see *Ruiz Torija v. Spain* and *Hiro Balani v. Spain*, judgments of 9 December 1994, Series A nos. 303-A and 303-B, p. 12, § 29, and pp. 29 30, § 27, respectively, and *Helle v. Finland*, judgment of 19 December 1997, Reports of Judgments and Decisions 1997 VIII, § 55).

108. For instance, in *Ruiz Torija v. Spain* (judgment of 9 December 1994, Series A no. 303 A, §§ 29 and 30) the Court found that the failure of the domestic court to deal with the applicant’s contention that the court action against her had been time-barred amounted to a violation of Article 6 of the Convention. Similar failures to give sufficient reasons resulted in findings of violations of Article 6 of the Convention in *Hiro Balani* (cited above, §§ 27 and 28), *Suominen v. Finland* (no. 37801/97, §§ 34-38, 1 July 2003), *Salov v. Ukraine* (no. 65518/01, § 92, ECHR 2005 ... (extracts),

Popov v. Moldova (no. 2), (no. 19960/04, §§ 49-54, 6 December 2005), Melnic v. Moldova (no. 6923/03, §§ 39-44, 14 November 2006) and other similar cases.

- **Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 336/00:** Ústavní soud dále odkazuje na svoji ustálenou judikaturu k otázce přezkoumatelnosti a přesvědčivosti rozhodnutí obecných soudů. Ústavní soud např. uvedl, že „z hlediska stanoveného postupu (čl. 36 odst. 1 Listiny) je **požadavek řádného a vyčerpávajícího zdůvodnění rozhodnutí** orgánů veřejné moci jednou ze základních podmínek ústavně souladného rozhodnutí“ (nález sp.zn. III.ÚS 103/99, Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 17, str. 121). „Nezávislost rozhodování obecných soudů se uskutečňuje v ústavním a zákonném procesněprávním a hmotněprávním rámci. Procesněprávní rámec představují především principy řádného a spravedlivého procesu, jak vyplývají z čl. 36 a násl. Listiny, jakož i z čl. 1 Ústavy. Jedním z těchto principů, představujícím součást práva na řádný proces, jakož i pojmu právního státu, a vylučujícím libovůli při rozhodování, je i povinnost soudů své rozsudky odůvodnit (§ 157 odst. 1 o. s. ř.), a to způsobem, zakotveným v ustanovení § 157 odst. 2 o.s.ř. Z odůvodnění musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. V případě, kdy jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci soudního rozhodnutí nevyplývají, nutno takovéto rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s čl. 36 odst. 1 Listiny, jakož i s čl. 1 Ústavy“ (nález sp.zn. III.ÚS 94/97, Ústavní soud: Sbírka nálezů a usnesení, sv. 8, str. 287).
V rozporu s § 157 odst. 2 o. s. ř. je proto **tzv. souhrnné zjištění**, které zakládá prakticky nepřezkoumatelnost rozsudku.
Z tohoto pohledu je nutno hodnotit jako zákonnému postupu nevyhovující takové odůvodnění rozsudku, v němž okresní soud pouze obecně uvádí, že z dokladů předložených žalobcem vzal za prokázáno, že stěžovatel neuhradil žalobci veškeré odebrané zboží, aniž by však tyto doklady jakkoli dále specifikoval.
Nedodržením zákonem stanoveného postupu, zejména učiněním pouhého souhrnného zjištění namísto striktního postupu podle o. s. ř., potom došlo k porušení čl. 36 odst. 1 Listiny.
- **Nález Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 521/05:** Právu na spravedlivý proces odpovídá povinnost obecných soudů svá rozhodnutí řádně odůvodnit a v tom rámci se adekvátně, co do myšlenkových konstrukcí racionálně logickým způsobem **vypořádat se všemi důkazy**. Rovněž **i s argumentačními tvrzeními uplatněnými účastníky řízení**, přičemž v opačném případě dochází k ústavněprávnímu deficitu obdobnému kategorii neústavnosti v podobě **tzv. opomenutých důkazů** (sp. zn. I. ÚS 113/02). Je takto povinností obecných soudů vypořádat se se vším, co v průběhu řízení vyšlo najevo a co účastníci řízení tvrdí, má-li to vztah k projednávané věci (sp. zn. IV. ÚS 563/03, I. ÚS 301/02, I. ÚS 593/04).
- **Nález Ústavního soudu sp. zn. III. ÚS 290/06:** Součástí pojmu právního státu je i povinnost soudů své rozsudky odůvodnit (§ 157 odst. 1 o. s. ř.), a to způsobem zakotveným v ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. Dodržování této povinnosti má zaručit transparentnost a kontrolovatelnost rozhodování soudů a vyloučit libovůli. Z odůvodnění soudního rozhodnutí musí vyplývat vztah mezi skutkovými zjištěními a úvahami při hodnocení důkazů na straně jedné a právními závěry na straně druhé. V případě, kdy jsou právní závěry soudu v extrémním nesouladu s vykonanými skutkovými zjištěními anebo z nich v žádné možné interpretaci odůvodnění soudního

rozhodnutí nevyplývají, nutno takovéto rozhodnutí považovat za stojící v rozporu s článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, jakož i s článkem 1 Ústavy. Výrok založený na věcně nesprávných argumentech nemůže dostát požadavkům spravedlivého procesu.

- **R 53/05:** Písemné vyhotovení rozhodnutí odvolacího soudu ve věci samé, které v rozporu s ustanovením § 157 odst. 2, věty první, části věty za středníkem, o. s. ř. **opisuje ze spisu skutkové přednesy účastníků a provedené důkazy**, je postiženo vadou řízení; nejde však o takovou vadu, která by sama o sobě mohla mít za následek nesprávnost rozhodnutí ve věci.

c) k hodnocení důkazů

- **R V/1968:** Povinností soudu je provést řádnou přípravu jednání, umožnit účastníkům řízení uplatnit a upřesnit stanoviska v projednávané věci, provést důkladně a odpovědně dokazování, zhodnotit výsledky dokazování, přičemž je třeba přihlížet pečlivě ke všemu, co vyšlo v řízení najevo, a provést právní posouzení věci. Pak soud přikročí k vydání rozhodnutí.

V řízení shromážděný materiál je tedy třeba zhodnotit. Soud přistupuje k hodnocení jednotlivých provedených důkazů z hlediska jejich hodnověrnosti a pravdivosti; rozhoduje tedy o tom, zda podle názoru soudu odpovídají objektivní skutečnosti či nikoliv.

Soud není omezován zákonnými předpisy v tom smyslu, jak který důkaz hodnotit (zásada volného hodnocení důkazů). Hodnotící úvaha soudu není ovšem libovolná, nýbrž ... musí vycházet ze všeho, co vyšlo v řízení najevo. Tyto skutečnosti musí soud respektovat a musí správně určit jejich vzájemný vztah. Přitom soud není vázán žádným pořadím významu a průkazní síly jednotlivých důkazů a samozřejmě ani souhlasnými údaji účastníků řízení.

Soud hodnotí každý důkaz jednotlivě i všechny důkazy vcelku. Hodnocení každého důkazu jednotlivě ve smyslu § 132 o. s. ř. neznamená ovšem řadit je pouze vedle sebe, nýbrž chápat je ve vzájemných vztazích a souvislostech. Jen tak je možné odlišit na poznávané skutečnosti její hlavní, vedlejší a nahodilé znaky.

Konečnému úsudku soudu o projednávané věci, vyústujícímu po právním posouzení ve výroku rozsudku, předchází v každém případě prováděného hodnocení výsledků dokazování řada dílčích úsudků, v zájmu věcně správného posouzení jednotlivých skutkových okolností. Všechny tyto úsudky se musí nezbytně řídit zásadami logiky.

Teprve jestliže si soud správně skutkově zhodnotil jednotlivé okolnosti, které vyšly v průběhu dokazování najevo, může přikročit k závěrečnému právnímu posouzení, tj. ke správné aplikaci odpovídajícího právního předpisu na zjištěné skutkové okolnosti. Tím také soud své předchozí hodnocení dovršuje ještě posouzením důvodnosti uplatňovaného nároku ve vztahu ke zjištěným skutkovým okolnostem.